

Tarja Soininen, Susanne Vidgren

Omin Jaloin -menetelmä

Nuorten kokemuksia menetelmästä ja sen vaikutuksista omaan elämänhallintaan

Metropolia Ammattikorkeakoulu
Sosionomi
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
28.10.2011

<p>Tekijät Otsikko</p> <p>Sivumäärä Aika</p>	<p>Tarja Soininen, Susanne Vidgren Omin Jaloin -menetelmä – Nuorten kokemuksia menetelmästä ja sen vaikutuksista omaan elämänhallintaan</p> <p>34 sivua + 1 liite 28.10.2011</p>
Tutkinto	Sosionomi
Koulutusohjelma	Sosiaalialan koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Sosiaalialan koulutusohjelma
Ohjaajat	<p>Lehtori Arto Salonen Lehtori Riikka Tiitta</p>
<p>Opinnäytetyössämme tarkastelemme Omin Jaloin – menetelmän vahvuuksia ja mahdollisia kehittämiskohteita. Omin Jaloin – menetelmä koostuu työntekijän ja nuoren tapaamisista, joissa käydään läpi elämän eri osa-alueita puolistrukturoitujen tehtävien avulla. Tehtävien avulla kartoitetaan nuorten elämää ja siihen liittyviä voimavaroja sekä riskitekijöitä. Opinnäytetyömme tarkoituksena on kartoittaa menetelmän läpikäyneiden nuorten kokemuksia. Nuorten kokemusten perusteella pyrimme löytämään menetelmän toimivia ja kehitettäviä puolia sekä luomaan kehitysehdotuksia. Käsitlemme opinnäytetyössämme menetelmän vaikutuksia nuoriin ehkäisevän lastensuojelutyön, nuoruuden kehitystehtävien ja elämänhallinnan näkökulmasta.</p> <p>Opinnäytetyömme on kvalitatiivinen. Keräsimme aineiston haastattelemalla viittä Omin Jaloin – menetelmään vuosina 2009 – 2011 osallistunutta nuorta. Haastattelumenetelmänä käytimme teemahaastattelua, jossa teemoina olivat tulevaisuuden kuva, vahvuudet ja kehityssuunnitelmani, rahankäyttö, perheeni, terveys ja hyvinvointi, sosiaaliset toimintaympäristöt, päihdemittari, rikkeet, arvot, huolimato – vanhempien tapaaminen ja menetelmän vahvuudet sekä kehittämissuunnitelmat. Aineiston analyysissä käytimme teemoittelua.</p> <p>Tuloksista selvisi, että nuoret kokivat menetelmän läpikäymisestä olleen ainakin vähäistä hyötyä oman elämänhallinnan kannalta. Tuloksissa korostui työntekijän kanssa tapaamisten aikana käytyjen keskustelujen merkitys ja työntekijän aito kiinnostus nuoren asioita kohtaan.</p> <p>Tulosten perusteella menetelmä voidaan nähdä mahdollisuutena vaikuttaa nuoren elämän eri osa-alueisiin ja tukea nuoren elämänhallintaa. Tärkeässä roolissa nuoren elämänhallinnan tukemisessa on hänen työntekijänsä, jolta vaaditaan erityisesti kykyä kuunnella nuorta ja kohdata hänet arvostavasti.</p>	
Avainsanat	elämänhallinta, ehkäisevä lastensuojelutyö, nuoruuden kehitystehtävät

Authors Title	Tarja Soininen and Susanne Vidgren Young People's Experiences of the Method On My Own Feet and its Implications for Life Management
Number of Pages Date	34 pages + 1 appendice Autumn 2011
Degree	Bachelor of Social Services
Degree Programme	Social Services
Specialisation option	Social Services
Instructors	Arto Salonen, Senior Lecturer Riikka Tiitta, Senior Lecturer
<p>This study analyzed strengths and possibilities to improve the On my own feet – method. The On my own feet – method consists of sessions between an employee and a teenager. During the sessions the employee and the teenager deal with a variety of life zones using semi-structured tasks. The purpose of our study was to analyze the experiences of the teenagers who participated in the On my own feet – method, and to find structures that were good as well as those that needed development and create suggestions for development. Our perspective in this study was life management, preventive child protection and youth development tasks.</p> <p>The study was qualitative. Data for this study were gathered by a theme interview. Five teenagers that took part in the method were interviewed. The themes were the perspective of the future, teenagers' strengths and development plans, spending of money, their families, health and welfare, social environment, measure of substance abuse, delinquencies, a game of values, a worm of worries as well as the strengths and needs of development of the method.</p> <p>The results revealed that the teenagers considered going through the method at least slightly helpful when concerning their own life management. The results emphasized the meaning of the discussions with the employee and the genuine interest towards the teenagers issues during the meetings.</p> <p>Based on the results the On my own feet – method can be seen as an opportunity to affect different aspects of young people's lives and support their life management. The employee plays a great role in supporting a young person's life management. The employee is especially required to have the ability to listen to the teenagers and to treat them appreciatively and with respect.</p>	
Keywords	life management, preventive child protection and youth development tasks

Sisällys

1	Johdanto.....	1
2	Ehkäisevä lastensuojelutyö	2
2.1	Ehkäisevän lastensuojelutyön tavoitteet ja periaatteet	2
2.2	Nuorten ehkäisevä lastensuojelutyö	3
3	Omin Jaloin -menetelmä.....	4
3.1	Omin Jaloin -menetelmän tausta.....	4
3.2	Kohderyhmä ja Omin Jaloin -tapaamiset.....	5
3.3	Työtä tukevat periaatteet	6
4	Nuoruus ja elämäntilanne	8
4.1	Kohderyhmänä nuoret	9
4.2	Elämäntilanteen edellytykset ja tukeminen	10
4.2.1	Sisäinen ja ulkoinen elämäntilanne	12
4.2.2	Elämän tavoitteet osana elämäntilannetta	13
4.2.3	Valtaistuminen osana elämäntilannetta	14
5	Aineisto ja menetelmä.....	15
5.1	Tutkimusongelma ja tutkimusjoukko	15
5.2	Tutkimusmenetelmä	16
5.3	Haastattelujen toteutus.....	17
5.4	Aineiston analyysi.....	19
6	Tulokset.....	21
6.1	Tulevaisuuden kuva sekä vahvuudet ja kehittämissuunnitelmani.....	21
6.2	Rahankäyttö ja perheeni	21
6.3	Terveys ja hyvinvointi sekä sosiaaliset toimintaympäristöt.....	22
6.4	Päihdemittari ja rikkeet	23
6.5	Arvot ja huolimato – vanhempien tapaaminen.....	24
6.6	Menetelmän vahvuudet ja kehittämissuunnitelmat	25
7	Johtopäätökset	26

8	Pohdinta	28
	Lähteet	32
	Liitteet	
	Liite 1. Teemahaastattelurunko	

1 Johdanto

Opinnäytetyömme tavoitteena on kartoittaa Omin Jaloin -toimintaan osallistuneiden nuorten kokemuksia menetelmästä ja sen vaikutuksista omaan elämänhallintaan. Elämänhallinta on oman elämänsä koossa pitämistä, mikä on yksilön hyvinvoinnissa keskeistä (Aaltonen – Ojanen – Vihunen – Vilén 2003: 186). Opinnäytetyömme ytimessä ovat nuoret ja heidän elämänhallintansa, koska Omin Jaloin – toimintamallin tarkoituksena on edistää nuoren elämänhallintaa tukemalla ja lisäämällä elämänhallinnan kannalta olennaisia asioita. Kartoituksen avulla haluamme saada nuorten äänen kuuluviin.

Omin Jaloin -menetelmä koostuu työntekijän ja nuoren tapaamisista, joissa käydään läpi elämän eri osa-alueita puolistrukturoitujen tehtävien avulla. Tehtävien avulla kartoitetaan nuorten elämää ja siihen liittyviä voimavaroja sekä riskitekijöitä. Nuorten kokemusten perusteella pyrimme löytämään työskentelytavan toimivia ja kehitettäviä osa-alueita sekä luomaan kehitysehdotuksia. Opinnäytetyön tavoitteena on myös luoda ajankohtaista tietoa sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöille.

Opinnäytetyömme tarve tuli suoraan työelämästä. Omin Jaloin -projektin projektityöntekijä Maikki Arola toivoi, että sosionomiopiskelijat tekisivät heille tutkimuksen Omin Jaloin -menetelmän vaikutuksista kohderyhmälle. Perehdyttyämme aiheeseen tarkemmin, koimme että aihe on mielenkiintoinen ja tutkimuksen teosta olisi hyötyä omalle ammatilliselle kasvullemme ja kehityksellemme, sekä laajemmin koko sosiaalialan tulevaisuutta ajatellen.

On tärkeää kehittää Omin Jaloin – ehkäisevän lastensuojelun menetelmää, jotta voidaan mahdollisimman hyvin tukea yksilön sosiaalisen osallisuuden kasvua sekä yksilön omien voimavarojen löytymistä. Samalla tuetaan nuoren identiteetin kasvua. Lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin kannalta yksi tärkeä toimenpide on ehkäisevään lastensuojelutyöhön panostaminen (Mannerheimin lastensuojeluliiton kuntaohjelma 2009–2012) ja myös me opinnäytetyöllämme haluamme antaa osamme ehkäisevän työn kehittämiseen. Opinnäytetyö palvelee meitä myös tulevina sosionomeina kohdatessamme nuoren.

Haastattelumenetelmänä käytimme teemahaastattelua, jossa teemoina olivat tulevaisuuden kuva, vahvuudet ja kehittymissuunnitelmani, rahankäyttö, perheeni, terveys ja hyvinvointi, sosiaaliset toimintaympäristöt, päihdemittari, rikkeet, arvot, huolimato – vanhempien tapaaminen sekä menetelmän vahvuudet ja kehittämisehdotukset. Haastattelimme viittä menetelmään osallistunutta nuorta eli kahta tyttöä ja kolmea poikaa eri osallistumisvuosilta alkaen vuodesta 2009, jolloin nykyinen tehtäväpaketti otettiin käyttöön. Aineiston analyysin suoritamme teemoittelun avulla. Nuorten kokemuksista kirjaamiemme tulosten perusteella kokosimme johtopäätöksiä, joita ovat tukemassa opinnäytetyömme alussa esittelemämme teoriat. Lopuksi pohdimme rakentavasti tutkimusprosessiamme eettisyyden ja luotettavuuden kannalta sekä opinnäytetyömme merkitystä sosiaalialan työelämälle.

2 Ehkäisevä lastensuojelutyö

Opinnäytetyössämme tutkittava Omin Jaloin -menetelmä on ehkäisevän lastensuojelun menetelmä. Tämän vuoksi koemme tärkeänä tarkastella ehkäisevän lastensuojelutyön lähtökohtia ja periaatteita, sekä erityisesti nuoriin suunnattua ehkäisevää lastensuojelutyötä.

2.1 Ehkäisevän lastensuojelutyön tavoitteet ja periaatteet

Ehkäisevä lastensuojelutyö on eettisesti hyvin vaativaa, sen vastuulla on ehkäistä ongelmien ilmaantumista sekä edistää lapsen hyvinvointia. Ehkäisevän lastensuojelutyön nimen käyttäminen apua annettaessa saattaa leimata lasta ja hänen perhettään. Leimaantuminen voi murentaa perheen ja lapsen omanarvontunnetta, jonka vuoksi työtä tehdessä täytyy olla varovainen ja muistaa, että hyvää tarkoittavalla työllä saattaa olla myös ei-toivottuja vaikutuksia. (Ehkäisevä lastensuojelu 2007.)

Ehkäisevä lastensuojelutyö toimii Suomessa taustakäsityksellä lasten ja nuorten oikeudesta hyvään lapsuuteen, mahdollisuudesta turvalliseen kasvuun ja kehitykseen sekä osallisuuteen (Ehkäisevä lastensuojelu 2007). Ehkäisevän lastensuojelutyön periaatteet tulevat suoraan lasten oikeuksien sopimuksesta, jossa lapsella on oikeus

elämään, vapauteen, väkivallattomaan elämään, turvalliseen kasvuun ja vanhempiinsa sekä jos vanhempia ei ole niin valtion tarjoamaan suojaan. (YK:n lapsen oikeuksien sopimus 1959.)

Lasten hyvinvoinnin edistäminen on yksi keskeinen tavoite ehkäisevässä lastensuojelutyössä. Toisena tavoitteena on ehkäistä ongelmia, eli pyritään ehkäisemään ne vaaratekijät, jotka voisivat vaarantaa lapsen ja nuoren terveen kasvun ja kehityksen. Ongelmien ehkäisyä toteutetaan jokaisessa lapsille ja nuorille tarkoitetussa palvelussa ja niissä tuetaan myös vanhemmuutta. Ehkäisevällä työllä on tarkoitus luoda suotuisaa elinympäristöä lapsille ja vanhemmille. (Ehkäisevä lastensuojelu 2007.)

Ehkäisevää työtä toteutetaan moniammatillisesti ja on olemassa kolme eri tehtävää jonka kannalta moniammatillisessa tiimissä ennaltaehkäisevää työtä tehdään. Varhainen tuki ja varhainen puuttuminen on yksi näistä tehtävistä. Varhaisessa tuessa työntekijä osaa huomioida lapsesta tai nuoresta heräävän huolen mahdollisimman aikaisin ja näin ehkäistä ongelmia jo ennen niiden puhkeamista. Vanhemmille annettava tuki on toinen moniammatillisen ehkäisevän työn tehtävä ja viimeinen on lapsen edun suojeleminen. (Ehkäisevä lastensuojelu 2007.)

2.2 Nuorten ehkäisevä lastensuojelutyö

Lapsen kasvaessa nuoreksi ihmiseksi, muuttuu hänen koko arvo- ja ajatusmaailmansa, sen vuoksi ehkäisevää työtä täytyy myös muuttaa nuoren elämään sopivaksi. Ehkäisevä työtä toki tehdään nuorellekin koulussa sekä sosiaali- ja terveydenhuollossa mutta sitä toteutetaan myös nuorisotyössä, kuten nuorisotaloilla sekä muissa vapaa-ajan paikoissa joissa nuori aikaansa viettää. Tärkeintä ehkäisevän työn tavoitteissa on saada kiinni ne nuoret, jotka ovat nivelvaiheessa, eli siirtymässä peruskoulusta toisen asteen oppilaitokseen, jolloin sosiaalisen marginalisoitumisen riski on huomattava. (Ehkäisevä lastensuojelu 2007.)

Ehkäisevän työn tulisi tukea nuorta erityisesti sosiaalisten taitojen puolella, koska sosiaalisen puolen vahvistaminen vahvistaa myös elämänhallinnan taitoja ja ehkäisee syrjäytymisen uhkaa. Vapaa-ajan merkityksen korostaminen nuorelle on hyvin tärkeää.

Nuoren tuntiessaan osallistuvansa toimintaan, jossa häntä kuunnellaan ja hänen mielipiteitänsä arvostetaan, lisääntyy nuoren hyvinvointikokemus. (Ehkäisevä lastensuojelu 2007.)

3 Omin Jaloin -menetelmä

Omin Jaloin -toimintamalli on kehitetty Lohjan kaupungin erityisnuorisotyössä yhteistyömuodoksi lastensuojelun ja erityisnuorisotyön välille (Omin Jaloin -ehkäisevän lastensuojelun kehittämishanke). Omin Jaloin on Lohjan kaupungin erityisnuorisotyön kolmivuotinen ehkäisevän lastensuojelun hanke ja sitä rahoittaa Lohjan kaupungin oman panoksen lisäksi Sosiaali- ja terveysministeriö (Omin Jaloin -hanke 2009–2011).

Hankkeella on neljä keskeistä tavoitetta. Ensimmäinen tavoite on puolistrukturoidun toimintamallin kehittäminen kunnassa tehtävään ehkäisevään lastensuojeluun. (Omin Jaloin -ehkäisevän lastensuojelun kehittämishanke). Kati Blomqvist onkin jo ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyössään vuonna 2010 arvioinut ja yhdessä muun työryhmän kanssa kehittänyt yhtenäiset puolistrukturoidut tehtävät, joiden avulla Omin Jaloin -tapaamisiin ohjautuvien nuorten elämää ja siihen liittyviä voimavaroja ja riskitekijöitä kartoitetaan yhdeksän osa-alueen kautta. Osa-alueet ovat perhe, raha, koulu, kaverit, harrastukset ja vapaa-aika, seurustelu, päihteet, rikokset sekä terveys. (Blomqvist 2010: 30.)

Hankkeen toisena tavoitteena on lisätä toimintaan osallistuneiden nuorten osallisuutta omaan elämään ja kasvattaa mini-interventioiden keinoin ymmärrystä omien valintojen vaikutuksesta nykyhetkeen ja tulevaisuuteen. Kehittämishankkeen kolmantena tavoitteena on erityisnuorisotyön ja lastensuojelun yhteisen rajapinnan hyödyntäminen ja tehostaminen ehkäisevässä lastensuojelussa. Lisäksi hankkeen tavoitteena on Omin Jaloin -koulutuksen tarjoaminen lähikuntien erityisnuorisotyöntekijöille, ja vastaavia tehtäviä tekeville. (Omin Jaloin -ehkäisevän lastensuojelun kehittämishanke.)

3.1 Omin Jaloin -menetelmän tausta

Omin Jaloin -menetelmää alettiin kehitellä vuonna 2007 Lohjan kaupungin erityisnuorisotyön toimesta ja tuolloin Omin Jaloin -tapaamisia kutsuttiin vielä elämänhallinnan tukitapaamisiksi. Työelämään oli syntynyt tarve kartoittaa nuorten elämää useista eri näkökulmista käsin, jotta nuorille saataisiin kokonaisvaltaisempaa apua. Lastensuojelulain uudistuttua vuonna 2008, tarvitsi Lohjan kaupunki uuden ehkäisevän lastensuojelutyön mallin ja erityisnuorisotyön kokemukset sekä kehittämistyö loivat Omin Jaloin -mallista tarpeeseen vastaavan toimintatavan. Omin Jaloin -menetelmä sai projektirahoituksen Kaste -ohjelmasta vuonna 2009, jolloin siitä tuli osa Lapsen Ääni -kehittämishjelmaa. (Blomqvist – Salminen – Arola – Hiltunen – Tarjanne 2010: 5-6.)

Menetelmän työntekijöiden työmäärän helpottamiseksi, kehitettiin työkirja joka auttaa nuoren elämän kartoituksen tekemistä. Työkirjassa on yhdeksän eri osa-aluetta, tulevaisuuden visioinnin ja nykyhetken elämäntilanteen näkökulmasta. Näiden osa-alueiden tehtävien avulla työntekijät kokivat saavansa selville kunkin nuoren tuen tarpeet. (Blomqvist 2010: 10.) Kartoittamalla nuoren elämää laaja-alaisesti eri elämän osa-alueiden kautta voidaan toiminnassa lisäksi tarkastella niitä suhteessa toisiinsa, jolloin yksittäisen riskitekijän tai suojaavan tekijän yhteisvaikutus voi olla suurempi kuin vain yhdestä näkökulmasta tarkasteltuna (Blomqvist ym. 2010: 16).

Omin Jaloin -menetelmässä työskentely oli alkuun tarkoitus tehdä pienryhmämenetelmällä. Ryhmätilanteissa kuitenkin esiintyi ongelmia, koska osalla nuorista oli vaikeuksia toimia tai tuoda asioita esille ryhmässä omana itsenään. Tämän tuloksena päädyttiin yksilötapaamisiin, jotta nuorten olisi helpompi olla oma itsensä ja tehdä tehtäviä rehellisesti. (Blomqvist 2010: 10.)

3.2 Kohderyhmä ja Omin Jaloin -tapaamiset

Menetelmän tapaamisiin ohjataan nuoria ikäväliltä 12 – 17, joiden käytös on herättänyt huolta heidän kanssaan tekemisissä olleessa aikuisessa. Ohjaus voi tulla eri viranomaisilta, kuten nuorisopsykiatrian poliklinikalta, koulukuraattorilta, lastensuojelun sosiaalityöntekijältä, alueellisesta nuorisotyöstä, etsivästä nuorisotyöstä tai terveydenhoitajalta. Menetelmällä halutaan varmistaa varhainen puuttuminen ja tuki

nuoren elämän riskikohtiin. Tämän vuoksi myös nuori itse tai hänen huoltajansa voi toimia aloitteen tekijänä. (Blomqvist 2010: 11.)

Yksilötapaamisten tarkoitus on auttaa nuorta havaitsemaan itse elämästään suojaavia tekijöitä ja riskitekijöitä. Tapaamisten alussa nuori laatii itselleen tulevaisuuden kuvan viiden vuoden päähän, jonka avulla nuoren käsitys omista tulevaisuuden tavoitteista konkretisoituu. Puolistrukturoitujen kirjallisten tehtävien avulla, yhdeksän eri osa-alueen kautta ja niistä käydyn keskustelun pohjalta nuori itse nimeää jokaisen osa-alueen suhteen asiat, jotka tukevat hänen tulevaisuuden suunnitelmaansa ja asiat, joita tulisi kehittää. Lisäksi nuori nimeää ne tahot, joista hän toivoisi saavansa kehittämistä vaativiin asioihin tukea tai apua. (Blomqvist ym. 2010: 5.)

Tarkoituksena on, että Omin Jaloin -tapaamiset ja niissä käytettävät tehtävät saataisiin käytyä läpi noin viiden tapaamisen aikana (Blomqvist ym. 2010: 15). Viimeiseen tapaamiseen osallistuu työntekijän ja nuoren lisäksi myös nuoren vanhemmat, minkä tarkoituksena on yhdessä pohtia nuoren elämän kulmakohia, tarpeita ja voimavaroja sekä löytää yhtymäkohtia ja tukea interventioille (Blomqvist 2010: 76).

3.3 Työtä tukevat periaatteet

Omin Jaloin -työtä ohjaavat viisi periaatetta ovat toisiaan tukevia ja niissä on paljon samankaltaisuuksia. Yhteistä niille kaikille on asiakkaan huomioiminen ja kunnioittaminen. Käytännön järjestelyillä pyritään myös poistamaan erilaisia esteitä nuoren tapaamisiin osallistumisen tieltä. (Blomqvist ym. 2010: 10.)

Ensimmäisenä periaatteena on motivoiva ja arvostava kohtaaminen. Tämä tarkoittaa dialogista vuorovaikutusta, jossa avainsanoina ovat yhteistyö, kunnioitus, luottamus ja myötätunnon ilmaiseminen. Vuorovaikutussuhteessa voidaan voimistaa ristiriitaa ja nostaa esiin muutosvalmiutta esimerkiksi auttamalla nuorta tekemään havaintoja toiminnastaan ja suuntaamalla huomiota kohti muutosta. Työntekijän on tärkeää hyväksyä vastarinta ja vältettävä väittelemistä. Työntekijän on pyrittävä ennemminkin löytämään yhteisen ymmärryksen alueita. Motivoivaa toimintatapaa on myös nuoren pystyvyyden vahvistaminen ja välineiden, kuten itsearviointin, antaminen. (Blomqvist ym. 2010: 10.)

Toisena periaatteena on varhaisen puuttumisen menetelmien hyödyntäminen Omin Jaloin -työssä. Varhainen puuttuminen määritellään käytännöiksi, jotka perustuvat asiakaslähtöisyyteen ja kumppanuuteen. Näillä edistetään asiakkaiden kunnioittavaa kohtaamista sekä osallisuutta omien asioidensa hoidossa. Omin Jaloin -menetelmässä on hyödynnetty varhaisen puuttumisen huolen vyöhykkeistöä, sekä huolen puheeksiottoa. Huolen puheeksiotto -lomakkeen avulla Omin Jaloin -työntekijät ovat saaneet vahvistusta sille, että oma subjektiivinen huoli on tuotava esiin. Mitä nuorelle mahdollisesti tilanteessa seuraa, mikäli mitään ei tehdä tai kukaan ei puutu tilanteeseen? (Blomqvist ym. 2010: 11–12.)

Kolmantena periaatteena on tulevaisuudenmuistelu -tekniikan soveltaminen Omin Jaloin -menetelmässä. Käytännössä nuoren kanssa tarkastellaan sitä millaisena hyvä tulevaisuus näyttäytyy nykyhetkessä ja mitkä tekijät siihen johtavat. Tästä laaditaan suunnitelma, joka voisi auttaa tuon hyvän tulevaisuuden toteuttamisessa. Tulevaisuudenmuistelu -tekniikan tavoitteena on rakentaa ajatustason reitti tulevaisuuden ja nykyisyyden välille. Palaamalla tulevaisuudentavoitteisiin jokaisen elämän osa-alueen tehtävän yhteydessä pyritään saamaan nuoret itse havaitsemaan nykypäivän elämästään tekijöitä, joiden avulla heidän on mahdollista saavuttaa tulevaisuudentavoitteensa, sekä tekijöitä joihin tarvittaisiin muutosta. (Blomqvist ym. 2010: 12–13.) Nuorelle on tyypillistä asettaa ideaalitavoitteita, jotka eivät aina ole realistisia. Ympäristöstä tullut palaute saa kuitenkin nuoren muokkaamaan näkemyksiään itsestä, ympäristöstä ja kehityshaasteista. (Aaltonen ym. 2003: 20.)

Neljäntenä työtä tukevana periaatteena on nuoren valtaistuminen. (Blomqvist ym. 2010: 13). Yksinkertaisesti valtaistuminen perustuu ihmisen kokemukseen siitä, että vaikeuksista on mahdollista selviytyä omin voimin ja saada aikaan toivottuja muutoksia elinoloissa tai elämäntilanteessa (Järvikoski – Härkäpää 2004: 133). Nuoren valtaistumiseen pyrkivä työote näkyy jokaisen Omin Jaloin -työkirjan osa-alueen tehtävässä. Tapaamisten aikana kartoitetaan kirjallisten tehtävien sekä niistä käytävän keskustelun avulla nuoren nykytilannetta yhdeksän elämän osa-alueen näkökulmasta. Nykytilannetta peilataan jokaisen osa-alueen kohdalla ensimmäisellä kerralla tehtyyn tulevaisuudensuunnitelmaan, pohtien samalla mitkä asiat nykytilanteessa tukevat

kunkin tavoitteen saavuttamista ja mitkä asiat puolestaan tarvitsevat kehittymistä. (Blomqvist ym. 2010: 13–14.)

Viidentenä periaatteena on kiinnipitävä työote. Tällä tarkoitetaan lähinnä työntekijän omaa aktiivista ja joustavaa työtapaa suhteessa tapaamisiin osallistuviin nuoriin. Tapaamiset esimerkiksi sovitaan puhelimitse, jolla varmistetaan kirjepostia paremmin, että tapaamisen aikaan nuorella ei ole jotain muuta sovittua menoa. Joustava työote ei kuitenkaan tarkoita, että työntekijät joustaisivat loputtomiin. Lähettävää tahoa informoidaan aina, mikäli tapaamiset eivät esimerkiksi käynnisty koska nuorta tai hänen huoltajaansa ei tavoiteta. (Blomqvist ym. 2010: 14.)

4 Nuoruus ja elämänhallinta

Opinnäytetyömme keskiössä on nuoret ja heidän elämänhallintansa, koska Omin Jaloin -toimintamallin tarkoituksena on edistää nuoren elämänhallintaa tukemalla ja lisäämällä elämänhallinnan kannalta olennaisia asioita. Työntekijänsä kanssa nuori kartoittaa Omin Jaloin -tapaamisissa elämänsä suojaavia tekijöitä ja riskitekijöitä puolistrukturoitujen tehtävien avulla yhdeksän oleellisen elämän eri osa-alueen näkökulmasta. Lisäksi Omin Jaloin -menetelmän tarkoituksena on lisätä nuoren ymmärrystä omien valintojen vaikutuksesta nykyhetkeen ja tulevaisuuteen.

Määritelmämme mukaan elämänhallinta käsitteenä sisältää kaikki ihmisen elämän osa-alueet, kuten sosiaaliset suhteet ja terveyden. Elämänhallintaan kuuluvat yksilön tunteet omista mahdollisuuksistaan vaikuttaa omaan elämäänsä sekä sopeutua vastoinkäymisiin. Toisaalta elämänhallintaan liittyvät myös ulkopuoliset arvostukset, jolloin hyväksi hallinnaksi nähdään se, mitä kulttuurissa yleisesti arvostetaan ja mihin yhteiskunnassa pyritään.

Nuoruutta tarkastelemme kehityspsykologisesta näkökulmasta. Elämänhallinta vaikuttaa suuresti siihen miten nuoren elämä tulee muotoutumaan. Valtaistuminen voi auttaa nuoren elämänhallinnan parantumiseen, joten tarkastelun kohteena on myös valtaistumisen vaikutus nuoren elämään. Valtaistumisen määrittelemme yksilön mahdollisuudeksi vaikuttaa omiin asioihinsa, tietoisuudeksi omasta ympäristöstään

sekä mahdollisuudeksi osallisuuteen jopa yhteiskunnan tasolla. Vaihteleva valtaistumisen olotila lähtee aina yksilöstä itsestään, mutta yksilön valtaistumisprosessia voidaan kuitenkin ulkopuolelta tukea.

4.1 Kohderyhmänä nuoret

Nuoruus on samanaikaisesti sekä yksilöllistä että universaalia ja sosiaalisesti sekä kulttuurisesti eriytynyttä. Nuorista ja nuoruudesta on myös perustelua puhua yleisellä tasolla, koska nuoruus vaikuttaa yksilön elämään. Nuoruus hahmottuu siirtymisissä, jotka tulevat todellisiksi vapaa-aikaan, työllistymiseen, asumiseen tai koulutukseen liittyvissä muutoksissa. (Aaltonen - Heikkinen 2009: 165–166.)

Nuori elää elämässään vaihetta, jossa aikaisemman kokemuksen avulla vastataan sekä sisäisiin että ulkoisiin haasteisiin. On luovuttava monesta tutusta asiasta ja alettava rakentaa omannäköistä elämää. (Laurila 2008: 99.) Nuoruus on aikaa, jolloin pitää ikään kuin opetella elämään uudestaan. On opittava ohjaamaan elämäänsä oman yksilöllisyytensä kautta yhä tietoisemmin suhteessa luontoon, muihin ihmisiin ja koko maailmankaikkeuteen. (Dunderfelt 1999: 93.) Usein nuoruutta sanotaan elämän toiseksi tai uudeksi mahdollisuudeksi. Aikaisemmin nuoren elämässä vallinnut käskyjen totteleminen, eräänlainen ulkoinen pakko tai niitä vastaan kapinoiminen muuttuvat sisäistetyiksi asenteiksi ja arvoiksi. Nuoren on mahdollista saavuttaa uudenlainen eheys – jos aikaisemmin on ollut ongelmia ja häiriöitä, voi hän tässä minänsä uudelleenmuotoutumisvaiheessa korjata aikaisempien kolhujen arpia. (Vilkko-Riihelä 1999: 243.)

Murrosiässä nuoren tunteet ailahtelevat ja hänen voi olla vaikeaa tulla toimeen uusien tunteidensa kanssa. Murrosikäinen nuori tarvitsee ympärilleen helposti tavoitettavat aikuiset, jotka pystyvät vastaanottamaan hänen kiukuttelunsa, antaen samalla nuorelle selvät rajat, kunnioittaen nuoren yksityisyyden tarvetta. Rajoja nuori tarvitsee muun muassa rahankäytön ja kulkemistensa suhteen. (Timonen-Kallio 2000: 66–67.)

Yleensä nuoruus jaotellaan varhaisnuoruuteen (12–16 vuotta), nuoruuden keskivaiheeseen (16–19 vuotta) ja myöhäisnuoruuteen (19–25 vuotta). Nuoruusiän aikana nuoren on selvittävä erilaisista kehityshaasteista. Haasteet liittyvät biologiseen

kypsymiseen, ulkonäköön ja oman ruumiin hallintaan. Roolien hajaannus uhkaa niitä nuoria, joiden on vaikea löytää paikkansa yhteiskunnassa ja jotka ovat epävarmoja itsestään. (Vilkko-Riihelä 1999: 234–255.)

Robert J. Havighurst on kehittänyt teorian nuoruuden kehitystehtävistä. Havighurstin mukaan nuoruuden kehitystehtäviä on muun muassa saavuttaa uusi ja kypsempi suhde molempiin sukupuoliin, saavuttaa tunne-elämässä itsenäisyys vanhempiin ja muihin aikuisiin nähden sekä ottaa vastuuta taloudellisista seikoista. Nuoren kehitystehtävänä on myös pyrkiä ja päästä sosiaalisesti vastuulliseen käyttäytymiseen. (Dunderfelt 1999: 94–95.) Nuoren elämän keskeinen kehityshaaste on oman elämäntyylin löytäminen ja itsenäistyminen suhteessa vanhempiin. Myönteisen minäkäsityksen ja eräänlaisen vahvan minätunteen rakentaminen ovat haasteita nuorelle. Psyykkisen ja sosiaalisen kehityksen alueella pitäisi saavuttaa kyky havaita ja tunnistaa omia tunteita. (Laurila 2008: 99–100.)

Nuoruus on yksilöllisyyden valmistelu- ja kokeilu-aikaa. Nuoressa ihmisessä tapahtuu eräänlainen kahtiajako. Fyysinen kehitys on voimakasta ja samalla kehittyy nuoren kognitiivisen ajattelun kyky. Ranskalaisen ajatteluntutkijan Jean Piaget'n mukaan nuoruudessa astutaan formaalisten operaatioiden vaiheeseen, jolloin yksilö alkaa elää ja toimia käsitteistä käsin. Ajattelu ei ole enää sidoksissa havaintoihin, vaan nuori osaa itse pohtia mahdollisuuksia. Abstraktinen ajattelu mahdollistaa nuoren itsetutkiskelun. Nuoruuden uhma, aggressiot, tunnevyöryt ja muut itsenäistymisprosessiin liittyvät taistot olisikin hyvä nähdä näitä sisäisyyden kehitysvaiheita vasten. Nuoren koko sisäinen psyykkinen maailma käy läpi suuren toiminnallisen ja rakenteellisen muutoksen. (Dunderfelt 1999: 92–97.)

4.2 Elämänhallinnan edellytykset ja tukeminen

Elämänhallinnalla tarkoitetaan sitä, miten yksilö pystyy hallitsemaan omaa elämäänsä (Rouvinen-Kemppinen – Kemppinen 1998: 38). Elämänhallinnan voi käsittää tiettyyn elämäntapaan liittyväksi kokonaisuudeksi. Elämänhallinnan perustavoitteena on pitää elämäntavalle tärkeät asiat järjestyksessä ja huolehtia elämäntavan jatkuvuudesta. Elämänhallinta voidaan ymmärtää myös erilaisten ratkaistujen ongelmien kokonaisuutena, jolloin elämänhallinta on onnistunut, toimiva ja haluttu. Kuitenkaan

elämänhallinnalla ei voida ratkaista kaikkia yksilön ongelmia yksilön haluamalla tavalla. (Savolainen 1993: 76–77.) Lisäksi ihmisen oman tietoisuuden ulkopuolelle jäävät tiedostamattomat persoonallisuustekijät ja muut sisäiset tiedostamattomat tekijät, jotka ovat keskeisessä asemassa yksilön elämänhallinnassa. Tiedostamattomat tekijät, kuten vakava uupumuksen tila, vaikuttavat laajemminkin ihmisen kykyyn hallita elämässä eteen tulevia sosiaalisia, taloudellisia ja muita ristiriita- sekä painetekijöitä. (Raitasalo 1995: 62.)

Yksilön elämäntapa antaa leiman yksilön elämänhallinnalle, koska arvoja ja asenteita heijastava elämäntapa luo lähtökohdan ja mittapuun tulevien valintojen järkevyyden arvioinnille. Elämäntapa ja elämänhallinta kuvaavat yksilön arkielämän järjestäytyneisyyden eri puolia. Elämäntapa viittaa arkielämän rakenteelliseen puoleen, elämänhallinta sen toiminnalliseen puoleen. Elämänhallinnan toivottuna lopputuloksena voidaan pitää yksilön henkistä ja fyysistä hyvinvointia. Jos yksilö ei pysty hankkimaan tai säilyttämään elämänhallintaan tarvittavia välineitä, kuten ravintoa, vaateetusta, tietoa tai osaamista, syntyy elämänhallinnassa ongelmia. (Savolainen 1993: 73–77.)

Nuoren elämänhallintaa tuotetaan ensisijaisissa ja toissijaisissa kasvatusinstituutioissa. Ensisijaisia kasvatusinstituutioita ovat esimerkiksi koulut, kirkot ja nuorisojärjestöt; näissä elämänhallinnan ohjaus on kevyempää. Toissijaisissa instituutioissa elämänhallinnan ohjaukseen puututaan enemmän ja voimakkaammin; tämän vuoksi nuori määräytyy erityisnuoreksi tällaisissa instituutioissa. Nuoren elämänhallintaa tukevien instituutioiden suurin haaste on kohdata nuoren oma tarina ja antaa sille tilaa, vaikka se ei olisikaan elämänhallinnan mallitarina. (Raitakari 2004: 56–73.)

Hämäläisen (2000: 33–35) mukaan elämänhallinnan edellytyksenä on tärkeää, että nuori käy koulunsa ja saa mielekkäitä kokemuksia jo nuoruudessaan. On myös tärkeää, että nuoren elämän vaikeita kohtia tuetaan, jotta nuori ei syrjäydy työstä ja koulutuksesta. Hämäläisen edellytykset elämänhallinnalle liittyvät enemmän kulttuuriseen taustaan, jossa tiettyä asiaa kulttuurissa ja ulkopuolelta yleisesti arvostetaan. Toisesta näkökulmasta tarkasteltuna elämänhallinta voidaan määritellä yksilön tunteeksi siitä, että yksilö hallitsee niin itsestä kuin ympäristöstä tulevia vaatimuksia, odotuksia ja paineita, vaikka ulkopuolisille asia ei näin näyttäytyisikään (Aaltonen ym. 2003: 133).

Tukeakseen nuoren elämänhallintaa kasvattaja ei saisi syyttää nuorta tämän valinnoista vaan hänen tulisi tukea nuorta osoittamalla olevansa oikeasti kiinnostunut nuoren hyvinvoinnista avoimen ja rakentavan keskustelun avulla. Aikuinen voi tarjota omia näkemyksiään elämästä, mutta mikäli hän pitää niitä ainoina oikeina ratkaisuin, nuori ei todennäköisesti hyväksy niitä. (Aaltonen ym. 2003: 179.)

Vuorovaikutuksellinen tukeminen on hyvä toimintapa työskenneltäessä oireilevan nuoren kanssa. Keskustelutilanteissa vuorovaikutuksellinen tukeminen on muun muassa asiakkaan tarpeiden huomioimista, kuuntelemisen taitoa ja ammatillista asennoitumista (Vilén – Leppämäki – Ekström 2002: 419) ja sen tavoitteena on asiakkaana olevan nuoren vahvistuminen. Ammatillinen vuorovaikuttaminen eroaa tavallisesta arkipäivän keskustelusta siten, että keskustelua määrittävät asiakkaan tarpeet. Vuorovaikutuksellinen tukeminen voi olla asiallisen tiedon välittämistä nuorelle. Tämä voi auttaa nuorta tulemaan tietoiseksi asenteistaan tai opettaa häntä pohtimaan erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja, minkä seurauksena nuori voi kokea voimavarojen palautumista ja hallinnan tunnetta elämänsä suhteen. (Aaltonen ym. 2003: 421, 419.)

4.2.1 Sisäinen ja ulkoinen elämänhallinta

Yleisesti voidaan sanoa, että elämänhallinta on oman elämänsä koossa pitämistä. Elämänhallinta voidaan jakaa sisäiseen ja ulkoiseen elämänhallintaan. Sisäinen elämänhallinta on ihmisen kykyä sopeutua elämässä vastaantuleviin erilaisiin olosuhteisiin ja tilanteisiin. Se käsittää kaikki ne tahot, joilla nuori luo elämäänsä merkitystä ja sisältöä. Vahvaa elämänhallintakykyä osoittavat asioille omistautuminen, mielekästä elämänkulkua ylläpitävien tavoitteiden luominen sekä kyky ponnistella tavoitteiden saavuttamiseksi. (Aaltonen ym. 2003: 185-186.) Sisäisellä elämänhallinnalla tarkoitetaan yksilön tahtoa ja valmiuksia toimia tavoitteellisesti hyvinvoinnin edistämiseksi (Aaltonen ym. 2003: 186).

Ulkoisesta elämänhallinnasta puhuttaessa tarkoitetaan sitä, kuinka paljon yksilö tuntee itse vaikuttavansa elämänsä olosuhteisiin. Ulkoinen elämänhallinta on kykyä ohjailla omaa elämää siten, että sen vaiheisiin eivät pysty vaikuttamaan haitalliset, itsestä riippumattomat tai odottamattomat tekijät. Aineellisesti ja henkisesti turvattu elämä on

ulkoista elämänhallintaa puhtaimmillaan ja yksilön asettamat päämäärät, kuten koulutus, ovat ulkoisen elämänhallinnan tavoittelun keskeisiä etappeja. (Aaltonen ym. 2003: 185.)

Ulkoinen elämänhallinta liittyy ympäristön mahdollisuuksiin tukea ihmisten omaa kykyä käsitellä koettuja paineita ja ristiriitoja. Ulkoisesta elämänhallinnasta on kyse silloin, kun ihminen pyrkii käyttämään esimerkiksi muiden ihmisten tukea selviytyäkseen kokemistaan vaikeuksista. Sisäinen elämänhallinta taas kuvaa ihmisen omia valmiuksia ja taipumuksia kohdata ja ratkoa vaikeuksia ja paineita sekä selviytyä niistä tulevaisuudessa. Sisäisen ja ulkoisen elämänhallinnan erottelu toisistaan on sopimuksenvaraista, koska ne etenevät osittain rinnakkain. Elämänhallinnan etenemisessä sisäiset elämänhallintayritykset edeltävät ulkoisia hallintapyrkimyksiä. (Raitasalo 1995: 12.)

Elämänhallintamallissa pidetään tärkeänä sitä, että ihmisellä voi samanaikaisesti esiintyä sekä sisäisiä paineita että ulkoisia vaatimuksia. Näiden tekijöiden huomioon ottaminen on tarpeen, kun pyritään arvioimaan ihmisten kykyä selviytyä erilaisista ristiriitatilanteista hyvinvointiaan edistävällä ja sen heikkenemistä ehkäisevällä tavalla. (Raitasalo 1995: 62.) Omin Jaloin -tapaamisissa osapuolet voivat keskustella nuoren kokemasta ristiriidasta, joka on voinut syntyä sisäisten ja ulkoisten paineiden yhtäaikaisesta esiintymisestä. Yhdessä voidaan miettiä ratkaisuja ja keinoja ristiriitojen minimoimiseksi.

Sosiaalipolitiikan keinoin yritetään edistää ihmisten ulkoista elämänhallintaa, jolla toivotaan olevan myös kokemuksellisia, sisäisiä hyvinvoinnin vaikutuksia. Sosiaalipolitiikan eräänä tavoitteena onkin tukea ihmisten sopeutumis- ja mukautumiskykyä eli elämänhallintaa heidän kohtaamissaan taloudellisissa, terveydellisissä ja vuorovaikutuksellisissa vaikeuksissa, paineissa ja ristiriitatilanteissa. (Raitasalo 1995: 67.)

4.2.2 Elämän tavoitteet osana elämänhallintaa

Jokainen yksilö pyrkii itse asettamaan tavoitteita elämälleen joko tiedostetusti tai tiedostamattaan. Omin Jaloin -menetelmä perustuu ajatukselle, että jokainen, myös

nuori, sitoutuu paremmin tavoitteisiin, jos hän saa muokata niitä yhdessä ympäristönsä kanssa itselleen sopiviksi. Nuoren kehityshaasteet muodostuvat lähiympäristön ja yhteiskunnan asettamien odotusten, toimintamahdollisuuksien ja tuen sekä nuoren omien haaveiden, voimavarojen, tarpeiden ja valintojen pohjalta. Kehityshaasteet ovat siis nuoren ja hänen ympäristönsä yhdessä muokkaamia tavoitteita nuoren elämään. (Aaltonen ym. 2003: 19.)

Elämän kehityshaasteissa onnistuminen vahvistaa nuoren positiivista minäkuvaa ja antaa tunnetta elämänhallinnasta. Jotta nuori voisi hyvin, on hänen koettava hallitsevansa elämänsä. Elämänhallinnalla yleisesti tarkoitetaan tunnetta siitä, että hallitsee niin itsestä kuin ympäristöstä tulevia vaatimuksia, odotuksia ja paineita. Nuoren omat tarpeet ja ulkoapäin tulevat odotukset etsivät nuoruudessa usein vielä tasapainoa. (Aaltonen ym. 2003: 133.)

Nuoren elämässä on tärkeää, että hänen omat ajatuksensa otetaan huomioon, jolloin tavoitteita voidaan muokata yhdessä eteenpäin. Näin sekä kasvattaja että nuori itse ovat tietoisia siitä, mitä nuorelta odotetaan. Tällöin myös nuoren omat tarpeet ja voimavarat tulevat otetuiksi huomioon ja nuori kokee, että hän voi sitoutua tavoitteisiin paremmin. (Aaltonen ym. 2003: 23.) Omin Jaloin -menetelmään osallistuva nuori määrittelee tapaamisten aikana tarpeitaan ja kartoittaa yhdessä työntekijänsä kanssa tahoja, jotka voisivat olla hyödyksi tarpeiden saavuttamiseksi. Näin nuori voi tuntea elämänhallintansa voimistumista, sillä kokee tulevansa kuulluksi.

Omin Jaloin -toiminta perustuu tulevaisuudenmuistelu tekniikkaan ja menetelmään ohjautuu eri-ikäisiä nuoria, joilla jokaisella on erilainen tapa hahmottaa tulevaisuuttaan, tavoitteitaan ja tarpeitaan. Yleisesti kuitenkin voidaan sanoa, että varhais- ja keskinuoruudessa yksilö on vielä saattanut elää itsekeskeisempää elämää, tarkastellen maailmaa hyvin paljon omien tarpeiden näkökulmasta. Myöhäisnuoruudessa nuori hahmottaa itsensä jo selkeämmin osana yhteiskuntaa ja yhteiskunnan asettamia velvollisuuksia. Tällöin omaa tulevaisuutta ja siihen liittyviä tavoitteita aletaan pohtia sekä suunnitella syvemmin. (Aaltonen ym. 2003: 177.)

4.2.3 Valtaistuminen osana elämänhallintaa

Yksi elämänhallinnan edellytyksistä on se, että ihminen on valtaistunut. Kukaan ei kuitenkaan voi valtaistaa toista ihmistä, vaan valtaistumisen tulee lähteä ihmisestä itsestään. Ihmisen valtaistumisen kannalta on tärkeää, että ihminen voi vapaasti asettaa itselleen tulevaisuudenunelmia. Lopullisten päämäärien saavuttaminen yleensä edellyttää useiden välipäämäärien saavuttamista. (Siitonen 1999: 117–119.)

Jotta ihminen voisi valtaistuttaa itseään, hänen tulisi nähdä oman elämänsä mielekkyys tai toiminnan merkityksellisyys sekä luottaa omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa jolloin itsetunto taas kasvaisi. Itsemääräämisoikeuden sekä toimintamahdollisuuksien lisääntyminen ovat hyvin tärkeitä asioita ihmisen valtaistumisprosessin kannalta. Myös mahdollisuus saada oma äänensä kuuluviin, vaikuttaa omaan elämäänsä sekä saada aikaan haluttuja muutoksia, auttavat ihmistä valtaistumaan. Oman elämänhallinnan tavoittaminen, itsenäisyys ja tasa-arvoinen osallisuus ovat valtaistumisprosessin peruskiviä. (Härkäpää – Järvikoski 2004: 133.) Omin Jaloin -menetelmässä nuoren valtaistumiseen pyrkivä työote on vahvasti läsnä jokaisella tapaamiskerralla.

5 Aineisto ja menetelmä

5.1 Tutkimusongelma ja tutkimusjoukko

Opinnäytetyössämme haluamme löytää nuorten kokemusten perusteella Omin Jaloin -menetelmän toimivia sekä kehitettäviä puolia. Haluamme kartoittaa miten nuoret kokivat Omin Jaloin -työkirjan eri osa-alueiden vaikutuksen omaan elämänhallintaansa. Tutkimusongelmaksemme nousevat kysymykset: Millaisena Omin Jaloin -menetelmän läpikäyneet nuoret ovat kokeneet menetelmän? Mitä vaikutuksia Omin Jaloin -menetelmällä on ollut nuoren elämänhallintaan?

Olemme kiinnostuneita siitä, miten nuorten kokemusten avulla voidaan kehittää Omin Jaloin -menetelmää. Haluamme löytää ja vahvistaa toimivia elementtejä sekä tuoda esiin mahdollista kehitystä vaativia osa-alueita. Omin Jaloin -menetelmän kokonaisuutta kehitettäessä on tärkeää saada nuorten ääni kuuluviin, jotta kokonaisuutta voidaan kehittää nuorten tarpeita vastaavaksi. Omin Jaloin -toimintamallin tavoitteena on vahvistaa ja tukea elämässä tarvittavia elämänhallinnan

taitoja ja niiden opettelua. Tarkoituksenamme on selvittää, kuinka nuorten kokemuksissa näkyvät menetelmän vaikutukset heidän omaan elämänhallintaan.

Omin Jaloin -menetelmän tapaamisiin ohjataan nuoria ikäväliltä 12 – 17, joiden käytös on herättänyt huolta heidän kanssaan tekemisissä olleessa aikuisessa (Blomqvist 2010: 11). Opinnäytetyössämme tutkimme menetelmään osallistuneiden 12 - 17 -vuotiaiden Lohjalaisten tai Lohjan lähialueilla asuvien nuorten kokemuksia menetelmän vaikutuksista omaan elämänhallintaan.

Haastateltavat nuoret valikoituivat haastatteluun ennalta määritellyillä kriteereillä. Omin Jaloin -projektin työntekijät ottivat yhteyttä nuoriin, jotka ovat antaneet aikaisemmin menetelmässä mukana ollessaan luvan käyttää heihin liittyvää tietoa mahdollisissa tutkimuksissa. Tämä mahdollisti nuorten nimettömyyden säilymisen. Haastattelimme viittä menetelmään osallistunutta nuorta, joista kaksi oli tyttöjä ja kolme poikaa. Valitsimme haastateltavat osallistumisvuosien 2009 – 2011 perusteella, jolloin nykyinen tehtäväpaketti oli otettu jo käyttöön. Yhden nuoren haastattelutilanteessa kävi kuitenkin ilmi, että hän oli tehnyt tehtävät vanhalla tehtäväpaketilla, mutta tämä ei estänyt haastattelun toteutumista.

Haastateltavaksi valitsimme eri sukupuolta edustavia nuoria, sillä tavoitteenamme oli saada kokoon mahdollisimman kattava tutkimusjoukko. Aineiston kattavuutta lisäsi mielestämme myös nuorten eri osallistumisvuodet. Nuori saattaa miettiä menetelmää ja sen vaikutuksia eri tavalla nyt, verrattuna aikaan jolloin nuori oli toiminnassa mukana. Jokainen haastatteluun vastannut nuori sai tehdystä työstä kiitokseksi kaksi elokuvaalippua, jonka koimme sopivaksi korvaukseksi vapaaehtoisesta osallistumisesta haastatteluun.

5.2 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyömme on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Kvalitatiivisen tutkimuksen tyypillinen piirre on, että tietoa kerätään ihmisiltä, jolloin mittausvälineenä käytetään ihmisten kanssa keskustelua. Laadulliselle tutkimukselle ominaista on myös se, että aineisto kootaan luonnollisissa, todellisissa tilanteissa. Laadullisessa tutkimuksessa on tarkoin määritelty ja valittu tutkimusjoukko. (Hirsjärvi - Remes - Sajavaara 2007: 160.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa haastattelu on ollut tyypillinen aineistonkeruumenetelmä. Suurena etuna haastattelussa on, että siinä voidaan säädellä aineiston keruuta. Haastattelulle on ominaista se, että tutkijan on vaikea tietää etukäteen vastausten suuntia ja että tiedetään jo etukäteen, että vastaukset ovat monitahoisia. Haastattelussa on myös mahdollista selventää vastauksia, toisin kuin esimerkiksi postikyselyssä. Lisäksi haastattelussa voidaan pyytää perusteluja vastaajan esitetyille mielipiteille ja käyttää tarvittaessa lisäkysymyksiä. (Hirsjärvi ym. 2007: 200–201.)

Opinnäytetyömme täyttää laadullisen tutkimuksen kriteerit. Aineistoa kerätään teemojen pohjalta käydyssä keskustelussa esiin tulleiden asioiden pohjalta. Halusimme haastattelutilanteesta mahdollisimman luonnollisen ja tämän vuoksi toteutimme haastattelut nuorille tutuissa paikoissa, esimerkiksi nuoren koululla. Omin Jaloin -menetelmää toteutetaan nuoren kanssa yksilötyönä. Menetelmän yksilöllisyyden vuoksi haastattelimme nuoret yksitellen, jolloin saimme myös parhaiten esiin jokaisen haastateltavan omat mielipiteet, ja minimoimme epätotuudenmukaisen aineistomateriaalin. Opinnäytetyömme kohdejoukkoa ei ole satunnaisesti valittu, vaan tarkoituksena on kerätä aineistoa menetelmään osallistuneilta nuorilta.

Haastattelutyyppiksi valitsimme puolistrukturoidun teemahaastattelun. Teemahaastattelun aihepiiri on tiedossa, mutta kysymysten järjestys ja muoto eivät ole niin tarkkoja, kuin strukturoidussa haastattelussa. Haastattelutilanne on suunniteltu, mutta kuitenkin joustava ja lisäkysymykset ovat mahdollisia. (Hirsjärvi – Hurme, 1995: 36.) Hirsjärvi kirjoittaa, että puolistrukturoitu haastattelu sopii lomaketta paremmin tilanteisiin, joissa käsitellään emotionaalisia asioita, kuten opinnäytetyömme haastattelutilanteissa. (Hirsjärvi – Hurme. 1995: 35.) Valintaamme perustelemme myös sillä, että teemahaastattelussa uskomme saavamme parhaiten esille vastaajien näkemykset ja mielipiteet, ja aiheessa pysyminen on kuitenkin todennäköisempää kuin esimerkiksi avoimessa haastattelussa.

5.3 Haastattelujen toteutus

Kävimme alkukeväästä 2011 keskustelemassa Omin Jaloin -menetelmän työntekijöiden kanssa tulevasta opinnäytetyöstämme. Koko opinnäytetyöprosessimme ajan työelämän yhteistyöhenkilönämme toimi Omin Jaloin -menetelmän projektityöntekijä Maikki Arola. Opinnäytetyötä työstäessämme otimme huomioon Omin Jaloin -työryhmän mielipiteet sekä toiveet. Työryhmä toivoi, että haastatteleamme nuoria heidän kokemuksistaan liittyen Omin Jaloin -tapaamisiin. Samalla sovimme, että tulemme sisällyttämään Omin Jaloin -tehtävien teemoja haastattelurunkoomme. Ensimmäisessä tapaamisessa saimme materiaalia liittyen Omin Jaloin -menetelmään.

Opinnäytetyötämme varten haimme varmuuden vuoksi tutkimuslupaa Lohjan kaupungin sivistyskeskukselta. Myöhemmin kävi ilmi, että emme olisi tutkimuslupaa tarvinneet, koska haastatteluun arvotut nuoret ja heidän vanhempansa olivat jo menetelmää aloittaessaan antaneet luvan jatkotutkimukselle. Omin Jaloin -työryhmä arpoi haastateltavat nuoret ja projektityöntekijä Arola otti yhteyttä nuoriin sekä sopi haastatteluajat heidän kanssaan. Tämä varmisti sen, että emme missään vaiheessa saaneet tietää nuorten henkilökohtaisia tietoja.

Haastattelut opinnäytetyötämme varten saatiin toteutettua viiden nuoren kanssa, jotka olivat käyneet läpi Omin Jaloin – menetelmän vuosina 2009 – 2011. Vuodelta 2011 saimme haastateltua vain pojan, mutta muilta vuosilta oli sekä tyttö että poika. Ennen haastattelua Omin Jaloin -työntekijä antoi nuorille heidän tekemänsä tehtäväpaketin, jolloin nuorten oli helpompi palata menetelmän aikaiseen ajatusmaailmaansa. Kerroimme nuorille ennen haastattelua heidän oikeutensa liittyen haastatteluaineistoon sekä tulevan opinnäytetyömme tarkoituksen ja tavoitteet. Kysyimme samalla nuorilta lupaa nauhoittaa haastattelu, jotta haastatteluaineiston läpikäyminen ja analysoiminen olisi helpompaa. Haastattelupaikat valikoituivat nuorten omien mieltymysten mukaan, kuitenkin niin että paikassa pystyi keskustelemaan luottamuksellisista asioista muiden häiritsemättä. Haastattelut toteutettiin kesä- ja lokakuun aikana vuonna 2011.

Haastattelun teemoina olivat tulevaisuuden kuva, vahvuudet ja kehittymissuunnitelmani, rahankäyttö, perheeni, terveys ja hyvinvointi, sosiaaliset toimintaympäristöt, päihdemittari, rikkeet, arvot, huolimato – vanhempien tapaaminen sekä menetelmän vahvuudet ja kehittämisehdotukset. Teemat nousivat suoraan tehtäväpaketin tehtävistä. Koimme tämän luontevimmaksi tavaksi koska nuoret ovat

käyneet tehtävät läpi lähes samoilla nimillä, joten näin tietäisivät mitä tehtävää ajatella. Halusimme kuulla nuorten ajatuksia ja mietteitä kyseisistä teemoista.

Huomasimme kuitenkin jo ensimmäisen haastattelun jälkeen, että kaikki nuoret eivät olleet tehneet kaikkia tehtäviä, eivät muistaneet tehneensä kaikkia tehtäviä tai vanhempien tapaamista ei ollut pidetty. Näissä tilanteissa selitimme ja näytimme nuorille väliin jääneet tehtävät, koska halusimme tietää nuorten ajatuksia myös näistä tehtävistä. Yksi haastateltavista oli tehnyt tehtävät ennen tehtäväkirjan päivitystä, ja vanhoissa tehtävissä oli pieniä eroja nykyisiin verrattuna. Vahvuuksia ja kehittämis ehdotuksia käsitelimme jokaisen teeman kohdalla, mutta lopuksi kysyimme myös yleisesti menetelmän ja tapaamisten vahvuuksia ja kehittämisideoita niihin liittyen.

Haastattelut kestivät noin puolesta tunnista tuntiin. Haastattelutilanteissa oli paikalla jokaisella kerralla haastateltava sekä me molemmat haastattelijoina. Haastatteluissa korostuivat haastateltavien kohdalla eri teemat, riippuen nuorten omista kokemuksista tai kiinnostuksista. Haastatteluiden aikana nuori saattoi palata jo aiemmin käsiteltyyn teemaan, täydentämään tai lisäämään jotain mieleen tullutta kokemusta tai asiaa.

Painotimme haastateltaville alusta asti luottamuksellisuutta ja vapaaehtoisuutta, koska haastatteluissa on kyse henkilökohtaisista ja arkaluontoisista kokemuksista. Projektityöntekijä kertoi jo ensimmäisen yhteydenoton aikana jokaiselle haastateltavalle, että osallistuminen opinnäytetyöhömmme liittyviin haastatteluihin on vapaaehtoista. Lisäksi painotimme, että haastateltavilla on oikeus kieltäytyä ja vetäytyä osallistumisesta, missä tahansa vaiheessa. Kysyimme jokaiselta etukäteen lupaa haastattelujen nauhoittamiseen niiden myöhempää työstämistä varten. Kerroimme haastateltaville, että nauhoittamamme aineisto tuhotaan opinnäytetyöprosessin päätteeksi.

5.4 Aineiston analyysi

Yleensä kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineiston kerääminen ja analysoiminen tapahtuvat osittain yhtä aikaa. Analyysivaiheessa kerätty aineisto hajotetaan pienemmiksi osiksi, joista muodostetaan myöhemmin johtopäätökset. (Metsämuuronen

2000: 51.) Analyysillä pyritään tuomaan saatuun aineistoon selkeyttä ja siten saamaan selville uutta tietoa tutkittavasta asiasta. Analyysin tarkoituksena on tiivistää saatua aineistoa kuitenkin kadottamatta sen sisältämää informaatiota. (Eskola – Suoranta 2008:137.)

Kaikki haastateltavamme suostuivat haastatteluiden nauhoitukseen, joten äänitimme keskustelut nauhurille. Haastattelujen jälkeen litteroimme saamamme aineiston ennen sen analysointia. Litteroinnin avulla aineistomassa muuntuu helpommin hallittavaan muotoon ja litterointi on myös olennainen osa aineistoon tutustumista (Ruusuvuori – Nikander – Hyvärinen 2010: 13). Purimme haastattelut sanatarkasti, joka oli työläs ja aikaa vievä vaihe, mutta se mahdollisti haastattelutilanteeseen ja -hetkeen palaamisen.

Valitsimme aineiston analyysimenetelmäksi teemoittelun. Aineistosta nousseet piirteet saattavat pohjautua teemahaastattelun teemoihin ja odotettavaa onkin, että ainakin lähtökohtateemat nousevat esiin (Hirsjärvi – Hurme 2010: 173). Teemoittelun avulla voimme poimia haastattelusta saatua, tutkimusongelman kannalta olennaista tietoa.

Haastattelurungon teemat, jotka olivat tulevaisuuden kuva, vahvuudet ja kehittymissuunnitelmani, rahankäyttö, perheeni, terveys ja hyvinvointi, sosiaaliset toimintaympäristöt, päihdemittari, rikkeet, arvot, huolimato – vanhempien tapaaminen ja menetelmän vahvuudet sekä kehittämis ehdotukset toimivat aineiston analyysin pääteemoina. Kaikkiin käsittelemiimme teemoihin sisältyvät myös haastatteluissa ilmi tulleet kehitysideat.

Ennen aineiston jaottelua teemojen alle luimme sen läpi useaan kertaan. Teemat erottelimme värikoodein, jotta samankaltaisten asioiden ja aihealueiden yhdistäminen olisi helpompaa. Koodasimme haastateltavat tuloksia varten koodein Tyttö 1, Poika 1, Tyttö 2, Poika 2 sekä Poika 3. Näin pystyimme turvaamaan haastateltavien anonymiteetin.

6 Tulokset

6.1 Tulevaisuuden kuva sekä vahvuudet ja kehittymissuunnitelmani

Teemahaastatteluissa ensimmäinen osa-alue käsitteli tulevaisuuden kuva -tehtävää, jossa nuorten täytyi miettiä millaiseksi he toivoivat elämänsä muodostuvan viiden vuoden kuluttua menetelmän läpikäymisestä. Suurin osa haastatelluista nuorista koki tehtävän läpikäymisestä olleen hyötyä heidän elämänsä kannalta. Lähes kaikki haastateltavat kertoivat tehtävän saaneen heidät ajattelemaan kuinka nykyhetken valinnat vaikuttavat heidän tulevaisuuteensa. Yksi haastateltavista oli sitä mieltä, ettei tehtävällä ollut vaikutusta omaan näkemykseen tulevasta, sillä hän koki tehtävän läpikäymisen jääneen omalta kohdaltaan pintapuoliseksi johtuen hänen nuoresta iästään.

"No varmaan tietty nyt niinku tän ikäisenä mä osaisin sanoo, et ihan kunnolla selittää." Tyttö 2

Vahvuudet ja kehittymissuunnitelmani -tehtävä kulkee mukana koko menetelmän läpikäymisen ajan. Nuori ja työntekijä kirjasivat ylös jokaisen tehtävän jälkeen nykyhetken tilanteen. Suunnitelman avulla he miettivät mitkä tekijät tukevat nuoren tulevaisuutta ja mitkä taas vaativat kehittämistä, jotta nuori saavuttaisi toivotun tulevaisuudenkuvansa.

Osa haastateltavista koki, että tehtävän teko ja keskustelu työntekijän kanssa auttoivat miettimään mikä elämässä on tärkeää, ja olivat kokeneet onnistumisia listaamiensa kehitettävien asioiden suhteen. Yksi haastateltavista ei ollut tehnyt kyseistä tehtävää, mutta koki että tehtävä olisi voinut laittaa miettimään kokonaisuutta ja erityisesti tärkeitä ja hyviä asioita elämässä. Yksi haastateltavista ei kokenut hyötyä tehtävän teosta, koska kertoi tienneensä jo ennen tehtävän tekemistä kehitettävät asiat elämänsä suhteen sekä tekijät, jotka tukevat toivotun tulevaisuudenkuvan saavuttamista.

6.2 Rahankäyttö ja perheeni

Rahankäyttö -tehtävän tarkoituksena on kartoittaa nuoren rahankäyttöä, jolloin sekä nuorelle että huoltajille konkretisoituu mihin rahaa oikeasti kuluu ja mistä lähteistä sitä tulee. Rahankäyttöön liittyvissä keskusteluissa kaikki tehtävän tehneet kokivat tehtävän läpikäymisestä olleen hyötyä, koska tehtävä auttoi miettimään omaa rahankäyttöä. Osa vastaajista oli alkanut miettimään rahan säästämisen hyviä puolia ja yhdellä vastaajista tehtävän teko oli lisännyt keskusteluja kotona nuoren rahankäyttöön liittyen.

"Aloin miettiä sitä rahan arvoa, et ei se ihan puussa kasva." Poika 1

Nuoret saivat kertoa omia näkemyksiään perheestään perheeni -tehtävän avulla. Tehtävässä nuoret kirjasivat ylös keitä heidän perheeseensä kuuluu, ja työntekijän kanssa keskustellessa voitiin nostaa esille perheen hyviä puolia nuorta tukevana voimavarana tai käsitellä perheen ongelmakohtia, jotka saattavat olla riski nuoren kehitykselle.

Suurin osa haastatelluista oli sitä mieltä, että tehtävän tekemisestä oli hyötyä ajatellen heidän perhesuhteitaan ja elämäänsä. Suurin osa oli huomannut muutoksen perhesuhteissaan tehtävän teon jälkeen: perhesuhteet olivat lähentyneet, nuoren arvostus perhettään kohtaan oli lisääntynyt tai perheestä oli löytynyt uusia voimavaroja, joita nuori ei ollut aikaisemmin huomannut.

"Ja sit kun mä täytin tätä et ennen justiin ku piti tulla yhdeksältä kotiin ja on ruoka-ajat ja tälleesti, nii silloin vasta tajuu kuinka hyvä on, et on tällänen rytmi oikeesti ja tulee aikaisin kotiin, ettei hillu missään kaupungilla ja ne oikeesti välittää, et ei oo salee et mee vaan." Tyttö 1

6.3 Terveys ja hyvinvointi sekä sosiaaliset toimintaympäristöt

Terveys ja hyvinvointi -tehtävässä nuori täytti kyselylomakkeen omasta terveydestään. Tehtävän tarkoituksena on kartoittaa nuoren fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia, jonka jälkeen nuoren kanssa keskustellaan tehtävästä. Kaikkien haastateltujen mielestä oli ihan mukavaa vastata terveys ja hyvinvointi -tehtävään, vaikka useimmat kertoivatkin tehneensä tehtävän useasti jo koulussa. Suurimmalle osalle tehtävän tekemisestä oli konkreettista hyötyä, sillä he saivat keskustelun aikana vinkkejä ja tietoa askarruttavista asioista omaan terveyteen ja hyvinvointiin liittyen. Pari kertoi jopa

muuttaneensa elintapojaan terveellisempään suuntaan työntekijän kanssa keskustelun jälkeen.

Sosiaaliset toimintaympäristöt -tehtävän tarkoituksena on auttaa nuorta hahmottamaan sosiaalista toimintaympäristöään. Tehtävässä nuoren tulee asettaa itsensä keskelle karttaa ja tärkeät asiat sekä henkilöt sitä lähemmäksi itseä mitä tärkeämpiä ne hänelle ovat.

Haastatelluista suurimman osan mielestä tehtävän läpikäymisestä oli hyötyä ja tehtävä on auttanut elämän ja tulevaisuuden hahmottamisessa. Haastateltavat kertoivat esimerkkinä koulun, jota alkoivat tehtävän tekemisen jälkeen miettiä enemmän ja myös konkreettisesti tehdä koulun eteen asioita, joita eivät olleet ennen tehneet. Yhdellä haastateltavista muuttui asenne koulunkäyntiä kohtaan positiivisemmaksi, koska tehtävän läpikäymisen seurauksena ymmärsi omat vaikutusmahdollisuutensa suhteessa koulumenestyksen paranemiseen. Yksi haastatelluista koki, että tehtävän tekeminen sekä keskustelu työntekijän kanssa oli hankalaa ja tehtävän tekeminen tuntui hyödyttömältä. Nuori koki, että kaikki ihmiset ja asiat hänen elämässään ovat tasa-arvoisessa asemassa, eikä hän pidä asioiden laittamisesta tärkeysjärjestykseen.

Suurin osa haastatelluista keskusteli työntekijän kanssa sosiaaliset toimintaympäristöt -tehtävän aikana ulkoisten vaatimusten ja nuoren omien sisäisten paineiden ristiriidasta. Kaikki asiasta keskustelleet kokivat keskustelun olleen hyödyksi sekä avuksi tulevaisuutta hahmotellessa. Ulkoiset paineet tulivat vanhemmilta tai työntekijältä, jotka olivat eri mieltä nuoren kanssa hänen omista suunnitelmistaan tulevaisuuteensa liittyen. Haastateltavat kokivat hyödylliseksi keskustelun josta kertoivat saaneensa uusia näkemyksiä omaan ajattelumaailmaansa.

6.4 Päihdemittari ja rikkeet

Päihdemittarissa kartoitetaan niin nuorten päihteiden käyttöä kuin päihteiden käytöstä seuraavia riskitekijöitä. Osalle haastatelluista tehtävän läpikäymisestä oli hyötyä ja tehtävän tekeminen on vaikuttanut haastateltujen myöhempään elämään myönteisellä tavalla. Yksi haastatelluista ymmärsi oman päihteiden käytön vähäisyyden aivan uudeksi voimavaraksi elämässään. Pari haastatelluista sai uutta tietoa työntekijältä

päihteiden käytön huonoista puolista, mikä on myöhemmin vähentänyt heidän päihteiden käyttöään. Parille haastatelluista päihdemittarista ei ollut mitään merkittävää hyötyä, koska tieto päihteiden käytön haitoista on tullut jostain aikaisemmin sekä oma kasvu ja kehitys ovat vaikuttaneet päihteiden käytön vähentymiseen.

Rikkeet -tehtävä kartoittaa tilanteita joissa nuori on ollut osallisena rikkeeseen, nähnyt rikkeen, ollut rikkeen uhrina sekä mitä korvauksia tai tuomioita nuorelle on tullut seurauksena rikkeistä. Kaikille haastatelluista nuorista rikkeet tehtävän läpikäymisestä ja tekemisestä oli jollain tavalla hyötyä. Muutama haastatelluista oli tehtävän teon jälkeen alkanut ajatella päihteiden käytön ja rikosten välistä yhteyttä – he olivat ymmärtäneet päihteiden käytön lisävään mahdollisuutta rikoksen tekoon.

”Niin se oli varsinkin mun mielestä et ku tässä merkittiin ne mis on ollu alkoholia mukana, niin sit huomas tosi hyvin miten se vaikutti ja sen jälkeen on pystynyt hyvin miettii et miten paljon vaikuttaa.” Poika 3

Yksi haastatelluista oppi tehtävän teon jälkeisen keskustelun avulla hyväksymään tekemänsä tai kokemansa rikkeen. Suurin osa haastatelluista oli tyytyväisiä, että tehtävässä oli lueteltu erilaisia rikkeitä, koska heidän kertomansa mukaan suurin osa luetelluista rikkeistä olisi muuten jäänyt käsittelemättä. Nuoret eivät olisi huomanneet ajatella esimerkiksi kunnianloukkauksen olevan laitonta.

6.5 Arvot ja huolimato – vanhempien tapaaminen

Arvopelissä nuori kirjaa paperilapuille 25 asiaa, joita ilman hän ei haluaisi elää. Lapuista poistetaan nopealla tahdilla viisi vähiten tärkeintä aina siihen asti, että lappuja on jäljellä viisi. Suurin osa haastatelluista ei ollut tehnyt tai ei muista tehneensä arvopeli -tehtävää. Yksi haastatelluista muistaa tehneensä tehtävän ja koki siitä olleen hyötyä myös tulevaisuudelleen, koska voi esimerkiksi nyt jälkeinpäin keskustella helpommin arvoista kavereidensa kanssa.

Huolimato -tehtävä tehdään viimeisellä tapaamiskerralla yhdessä huoltajien, työntekijän ja nuoren kanssa. Tehtävän avulla voidaan havainnollistaa jokaisen henkilön oma näkemys nuoren elämäntilanteesta huolta aiheuttavista alueista, sekä

alueista, joista huolta ei ole syntynyt. Osa haastatelluista ei ollut tehnyt huolimato - tehtävää, mutta suurin osa oli kuitenkin tavannut yhdessä työntekijän ja vanhempien kanssa ennen menetelmän päättymistä. Tämän vuoksi keskityimme kuulemaan nuorten ajatuksia ja kokemuksia vanhempien tapaamisesta.

Yksi haastatelluista ei muista olleensa tapaamisessa yhdessä vanhempien ja huoltajan kanssa ja yksi ei kokenut tapaamisesta olleen mitään hyötyä. Lopuille haastatelluille tapaamisesta oli hyötyä, ja he kokivat tapaamisen vaikuttaneen positiivisesti perhesuhteiden kehittymiseen menetelmän jälkeen. Suurin osa haastatelluista kertoi tapaamisen vanhempien kanssa helpottaneen keskustelua kotona ja luottamuksen perheen sisällä kasvaneen.

"Joo pysty niinku puhuun aika monest asiasta niinku enemmän, ja sit vanhemmat jakso kuunnella vähän paremmin sen jälkeen kun ne ties jo osan asioista, et sit ku jatko sitä juttuu tai kerto nii ne jakso kuunnella paremmin."
Poika 1

Osa haastatelluista tiesi jo etukäteen minkälaisia asioita vanhemmat heiltä odottavat. Muutama haastatelluista oli saanut uutta tietoa vanhempien odotuksista heitä kohtaan, mutta myös tietoa odotuksista joita ei ollutkaan, vaikka haastateltavat olivat niin luulleet. Suurin osa muistaa saaneensa tapaamisen aikana positiivista palautetta itsestään.

"Mä oon luullu vaan et ne odottaa et mä teen niinku ne haluu ja mä oon sit ajatellut, et en mä haluu tehdä niinku te haluutte, mut sit se on vaan mun omaks hyväks. Et ne ajattelee myös mua eikä vaan itseensä" Tyttö 1

6.6 Menetelmän vahvuudet ja kehittämis ehdotukset

Kaikista haastatelluista tuntui, että työntekijä oli aidosti kiinnostunut ja kuunteli nuorta tapaamisten aikana. Nuoret kertoivat huomanneensa työntekijän aidon kiinnostuksen siitä, että työntekijä vastasi kysymyksiin, antoi ratkaisuehdotuksia asioihin ja kuunteli mielellään kaikkea mitä nuorella oli sanottavana. Työntekijä ei vain istunut hiljaa, vaan kuunteli ja kommentoi. Kaikki haastatellut kokivat olleensa tasa-arvoisessa suhteessa työntekijän kanssa.

Suurimman osan mielestä tapaamisia oli riittävästi ja tapaamisten kesto oli sopiva. Myös tapaamisten aikaväli oli haastateltujen mielestä hyvä. Yhden haastatellun mielestä tapaamisten aikavälit olivat liian pitkiä, koska hän ehti unohtaa edellisellä kerralla käydyt asiat. Hän koki että sitoutuminen menetelmään olisi ollut suurempaa, ja hän olisi miettinyt tapaamisissa käytyjä asioita syvemmin jos tapaamisia olisi ollut esimerkiksi kerran viikossa, aina tiettyinä viikonpäivinä. Yksi haastateltava koki, että tapaamisia olisi voinut olla enemmän niin, että jotain tiettyä tehtävää olisi voitu käydä läpi useamman tapaamiskerran aikana. Kaikki haastatelluista nuorista kokivat oman tapaamispaikkansa hyväksi paikaksi. Kaikkien haastatteluun osallistuneiden nuorten mielestä heidän usko omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa elämässään pysyi samana menetelmän läpikäymisen seurauksena. Usean vastaajan mielestä omat vaikutusmahdollisuutensa elämässään olivat jo hyvät ennen menetelmän läpikäymistäkin.

Yhteenvedona, kaikki haastatellut nuoret kokivat menetelmän läpikäymisestä olleen ainakin vähäistä hyötyä. Muutamalta nuorelta kysyimme, voisivatko he suositella menetelmään osallistumista muille nuorilla, ja kaikki vastanneet voisivat suositella menetelmää myös muille nuorille.

"No se auttaa just elämässä eteenpäin ja ehkä se jotenkin henkisesti kasvattaa vähän vanhemmaksi kun miettii ne kaikki asiat niinku kunnolla." Poika 1

"Mulla tuli ainaki omasta elämästä jonkilaine kuva" Poika 2

7 Johtopäätökset

Toteuttamiemme haastattelujen pohjalta voimme todeta, että Omin Jaloin -menetelmän läpikäyneet nuoret kokivat menetelmän läpikäymisen olleen hyödyksi heidän elämänhallintaansa ajatellen, koska nuorilla oli menetelmän seurauksena noussut paljon ajatuksia elämäänsä liittyen, ja tämän seurauksena he kokivat pystyvänsä pitämään elämänsä koossa (Aaltonen ym. 2003: 185). Teemahaastattelumme tapauskohtaiset aineistot kertovat, että menetelmän avulla pystytään kartoittamaan nuoren elämän voimavaroja sekä riskitekijöitä. Nuoren tietoisuus omista voimavaroistaan vahvistaa nuoren positiivista minäkuva, mikä taas lisää elämänhallinnan tunnetta (Aaltonen ym. 2003: 133).

Omin Jaloin -menetelmä voidaan nähdä mahdollisuutena vaikuttaa nuoren elämän eri osa-alueisiin ja tukea nuoren elämänhallintaa. Omin Jaloin -työntekijät kohtasivat haastattelemamme nuoret ja antoivat heidän omille tarinoilleen tilaa, vaikka se ei olisikaan ollut elämänhallinnan mallitarina. Myös Raitakari (2004: 73) korostaa teoksessaan nuorten kanssa työskentelevien antamaan nuorten tarinoille tilaa. Nuorta ja hänen elämänhallintaansa täytyy tukea osoittamalla olevansa aidosti kiinnostunut nuoren hyvinvoinnista avoimen ja rakentavan keskustelun avulla (Aaltonen ym. 2003: 179). Näin nuoret kokivat Omin Jaloin -työntekijöiden toimineen. Voimme todeta, että työntekijän on tärkeää kohdata nuori arvostavasti ja antaa tilaa hänen omalle tarinalleen.

Elämänhallinta on myös niin itsestä kuin ympäristöstä tulevien vaatimusten ja odotuksien hallitsemista (Aaltonen ym. 2003: 133). Suurin osa haastatelluista nuorista kokivat hallitsevansa vaatimuksia ja odotuksia jo ennen menetelmän läpikäymistä. Pari nuorista oli kuitenkin tuntenut työntekijän kanssa käytyjen keskustelujen jälkeen enemmän hallinnan tunnetta, joko omien tai ulkopuolelta tulleiden, vaatimusten ja odotusten suhteen. Tapaamisten keskusteluissa on siis merkityksellistä nostaa esiin ulkoisten ja sisäisten paineiden tai vaatimusten mahdollinen olemassaolo, sillä asioista keskustelu voi lisätä nuoren elämänhallintaa.

Tulosten perusteella menetelmää käyttävällä työntekijällä tulisi olla taitoa ja kykyä kuunnella nuorta, sillä tämä lisää nuoren ja työntekijän välistä luottamuksellisuutta, mikä taas edistää heidän välistään avointa keskustelua. Haastatellut nuoret kokivat keskustelun merkittäväksi osa-alueeksi tapaamisissa, millä on ollut vaikutusta nuoren kokemukseen menetelmän hyödyllisyydestä ja oman elämänhallintansa lisääntymisestä. Työntekijän antama yleishyödyllinen tieto ja erilaiset näkökulmat eri elämänalueisiin liittyen saivat nuoren miettimään hänen tämän hetkistä elämää ja tulevaisuutta menetelmän läpikäymisen seurauksena. Menetelmää käyttävällä työntekijällä olisi siis hyvä olla edes jonkinlaista tietopohjaa esimerkiksi rikoksesta seuranneen oikeusprosessin etenemisestä, joka voi lisätä nuorten ymmärrystä omien valintojen vaikutuksesta nykyhetkeen ja tulevaisuuteen.

Haastatteluaineistosta käy ilmi, että muutama nuorista koki joidenkin tehtävien ja keskusteluiden olleen tarpeettomia heidän sen hetkisen elämäntilanteensa kannalta. Tuloksen perusteella voidaan todeta, että työntekijältä vaaditaan arviointikykyä nuoren ja hänen tarpeidensa suhteen. Nuorelta on välillä hyvä kysyä kokeeko nuori käsiteltävän asian ajankohtaiseksi ja tarpeelliseksi, sillä vuorovaikutuksellinen tukeminen on muun muassa yksilön tarpeiden huomioimista ja ammatillista asennoitumista hänen kertomaansa (Vilén ym. 2003: 419). Vuorovaikutuksellisessa keskustelussa yksilön tarpeet määrittelevät käsiteltäviä asioita, ei työntekijän tarpeet. Toisaalta nuori voi kokea vahvistumista, mikäli työntekijä välittää nuorelle asiallista tietoa, jolloin se voi auttaa nuorta tulemaan tietoiseksi asenteistaan tai opettaa häntä pohtimaan erilaisia vaihtoehtoja tilanteelleen. (Aaltonen ym. 2003: 421).

8 Pohdinta

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli kerätä tietoa nuorten kokemuksista Omin Jaloin -menetelmästä ja sen vaikutuksista omaan elämänhallintaan. Nuorten kokemusten perusteella työntekijän ja nuoren välinen keskustelu tapaamisten aikana on merkittävä tekijä menetelmän tavoitteiden onnistumisen kannalta. Työntekijän aito kiinnostus nuoren asioista ja keskusteluissa esiin nousseet uudet näkökulmat, antoivat nuorelle tietoa hänen elämässään olevista voimavaroista ja riskitekijöistä sekä lisäsivät nuorten ymmärrystä omien valintojensa vaikutuksista nykyhetkeen ja tulevaisuuteen.

Tiedonkeruumenetelmäksi valitsimme teemahaastattelun, joka osoittautui jo heti ensimmäisen haastattelun jälkeen tutkimusongelmien kannalta hyväksi tavaksi kerätä kokemusperäistä tietoa. Ensimmäiset haastattelut tuntuivat hieman haastavilta kokemattomuutemme takia, mutta tunsimme kehittyvämmä haastattelijoina haastattelujen edetessä. Kehityimme keskustelun eteenpäin viemisessä sekä sen ylläpitämisessä täydentävien kysymysten avulla. Mielestämme oli hyvä, että kumpikin meistä oli mukana kaikissa haastatteluissa, koska saimme laajemman näkemyksen haastattelutilanteesta ja pystyimme luultavasti esittämään enemmän täydentäviä kysymyksiä kuin yksin tehdessä olisimme esittäneet. Jokaisen haastattelun jälkeen teimme väliarvioinnin, jossa pohdimme saamaamme aineistoa ja sen avulla pystyimme

muokkaamaan täydentäviä kysymyksiämme. Täydentävät kysymykset olivat avuksi haastattelun etenemisen kannalta.

Omin Jaloin -työntekijät arpoivat haastateltavat nuoret ja ottivat heihin yhteyttä, jolloin nuoret lähtivät ehkä helpommin mukaan haastatteluun, koska yhteydenottaja oli jo entuudestaan tuttu nuorelle. Toisaalta pohdimme, että työntekijän ottaessa yhteyttä nuoreen, ei asetelma ole täysin neutraali ja nuoren omat ajatukset työntekijästä voivat vaikuttaa päätökseen. Työntekijän yhteydenotto saattoi aiheuttaa nuorelle jopa velvollisuuden tunteen osallistumiseen tai vaihtoehtoisesti jyrkän kieltäytymisen. Omin Jaloin -työntekijät saivat kuusi nuorta osallistumaan haastatteluun, joista lopulta viisi saapui haastattelutilanteeseen. Pohdimme olisiko haastateltavien joukko ollut määrältään erilainen, mikäli olisimme itse päättäneet ottaa yhteyttä nuoriin.

Mielestämme viisi haastateltavaa oli riittävä määrä opinnäytetyömme kannalta. Saamamme aineiston ja tuloksien avulla pystyimme vastaamaan asettamiimme tutkimuskysymyksiin. Opinnäytetyömme tavoite oli löytää Omin Jaloin -menetelmään osallistuneiden nuorten kokemuksia menetelmän vaikutuksista heidän elämänhallintaansa ja koemme saavuttaneemme tämän tavoitteen. Koska opinnäytetyömme on laadullinen, haastateltavien määrällä ei ole merkittävää vaikutusta opinnäytetyömme kannalta. Opinnäytetyömme tarkoituksena on tuottaa tapauskohtaista tietoa, eikä sen ole tarkoitus olla yleistettävissä.

Pohdimme ennen haastattelujen toteuttamista, mitkä taustatiedot olisivat oleellisia opinnäytetyömme kannalta. Mielestämme riittäviä taustatietoja olivat vuosi, jolloin nuori oli osallistunut menetelmään sekä nuoren ikä menetelmään osallistumisen aikaan. Koemme, että näillä taustatiedoilla saattoi olla vaikutusta siihen kuinka nuori koki menetelmän ja sen vaikutukset, koska nuoren kokemus on saattanut muuttua riippuen nuoren iästä ja ajanjaksosta, joka on kulunut menetelmän läpikäymisen ja haastattelutilanteen välillä.

Tarkasteltaessa yksilön henkilökohtaista elämänvaihetta kuten Omin Jaloin -menetelmään osallistumista, on tärkeää pohtia opinnäytetyön tekemisen kannalta sen eettisiä kysymyksiä. Huomioimme eettisen näkökulman niin aineiston keruuvaiheessa kuin kirjallisessa osuudessa. Emme esimerkiksi missään vaiheessa saaneet tietää

nuorten henkilökohtaisia tietoja kuten nimiä, mikä osaltaan oli turvaamassa nuorten anonymiteetin säilymistä. Kirjalliseen osuuteen sisällytimme tuloksia varten koodatut haastatteluaineistot, emmekä kirjanneet opinnäytetyöhömme sellaisia aineistoista saatuja tietoja, joista Omin Jaloin -työntekijät tai muut ulkopuoliset voisivat tunnistaa yksittäisen nuoren.

Opinnäytetyömme tulosten luotettavuuteen saattaa vaikuttaa ajanjakson pituus, joka nuorella oli menetelmän ja haastattelutilanteen välillä tai menetelmän aikana tapaamiskertojen välillä. Näiden vuoksi nuori ei välttämättä muista menetelmään liittyviä olennaisia asioita, kuten tapaamisten aikana käytyjä keskusteluja tai kuka oli hänen työntekijänsä. On siis mahdotonta tietää onko heidän muistikuvansa menetelmän läpikäymisestä oikeita. Aineiston luotettavuuteen voi mahdollisesti vaikuttaa myös se, onko nuori tulkinnut haastattelukysymyksemme tarkoittamallamme tavalla. Haastatellut nuoret ovat myös saattaneet antaa vastauksia joiden uskoivat meidän tai Omin Jaloin -työntekijän haluavan kuulla, mikäli esimerkiksi uskoivat että haastattelutilanteen aikaan samassa rakennuksessa oleva työntekijä kuulee heidän vastauksensa. Vakuutimme kuitenkin nuorille käsittelevämme haastatteluaineiston ehdottoman luottamuksellisesti ja salassa muilta kuin haastatteluun osallistuneilta sekä tuhoavamme kaiken aineiston opinnäytetyömme valmistuttua. Lisäksi samassa rakennuksessa haastattelutilanteiden aikana ollut työntekijä lupasi nuorelle, ettei kuule haastattelutilanteen keskustelua.

Mielestämme opinnäytetyömme tuloksilla on merkitystä Omin Jaloin -menetelmän arvioimiseksi sekä ehkäisevälle lastensuojelutyölle, koska opinnäytetyömme tulokset antoivat tietoa ehkäisevän lastensuojelun menetelmän vaikutuksista nuoren kokemusmaailmassa. Opinnäytetyömme on laajemminkin sovellettavissa sosiaalialan työhön, sillä se antaa tietoa siitä, kuinka voidaan tukea yksilön sosiaalisen osallisuuden kasvua, yksilön omien voimavarojen löytymistä sekä nuoren identiteetin kasvua. Opinnäytetyömme onnistumiseen on vaikuttanut suuresti työelämäedustajien antama tuki kaikissa prosessin tekovaiheissa, joiden aikana kävimme vastavuoroista, joustavaa ja ammatillisesti rakentavaa vuoropuhelua.

Aikaisempia tutkimuksia Omin Jaloin -hankkeeseen on tehty erittäin paljon, kuten vuosittain teetetyt kyselyt osallistumisen kokemuksesta toimintaan osallistuneille

nuorille ja heidän huoltajilleen sekä sidosryhmille tehty haastattelu heidän kokemuksistaan hankkeen toimintaan, vaikutuksiin, sisältöön ja kehittämisen liittyen. Tällä hetkellä Omin Jaloin -hankkeeseen tehdään opinnäytetyötä mallin kehittämisestä yli 18-vuotiaille nuorille. Hankkeeseen ollaan lähitulevaisuudessa tekemässä kolmea eri tutkimusta: Omin Jaloin -toiminnan vaikuttavuudesta, selvitystä Järvenpään käyttöönotto mallista sekä toiminnan käyttöönottokartoitusta yleensä. Näiden lisäksi hankkeeseen voisi tehdä jatkossa laadullisen tutkimuksen vanhempien kokemuksista menetelmään liittyen sekä selvittää voiko menetelmää kehittää sopivaksi alle 12-vuotiaille lapsille.

Lähteet

Aaltonen, Marjo – Ojanen, Tuija – Vihunen, Riitta – Vilén, Marika 2003: Nuoren aika. Helsinki: WSOY.

Aaltonen, Sanna – Heikkinen, Alpo 2009: Nuoret lastensuojelussa. Teoksessa Bardy, Marjatta (toim.): Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Yliopistopaino Oy.

Blomqvist, Kati 2010: Omin Jaloin – menetelmän ja siinä käytettävien kirjallisten tehtävien kehittäminen Lohjan kaupungin erityisnuorisotyössä. Opinnäytetyö. Järvenpää: Diakonia-ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysala. Sosiaalialan koulutusohjelma, Sosionomi (YAMK).

Blomqvist, Kati – Salminen, Mia – Arola, Maikki – Hiltunen, Tuomas – Tarjanne, Aura 2010: Omin Jaloin -työkirja. Nummela: Oasis Media.

Dunderfelt, Tony 2006: Elämänkaaripsykologia. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Ehkäisevä lastensuojelu 2007. Lastensuojelun käsikirja. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Verkkodokumentti. Päivitetty 9.9.2011. <<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelukasikirja/tyoprosessi/ehkaisevatyo/>>. Luettu 28.9.2011.

Eskola, Jari - Suoranta, Juha 2008: Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Hirsjärvi, Sirkka – Hurme, Helena 1995: Teemahaastattelu. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, Sirkka – Hurme, Helena 2010: Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus University Press.

Hirsjärvi, Sirkka - Remes, Pirkko - Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. 13., osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Hämäläinen, Juha 2000: Sosiaalipedagoginen strategia koulutuksesta ja työstä syrjäytyneiden ja syrjäytymisuhan alla elävien nuorten auttamiseksi. Snellmann instituutin arkistojulkaisu 1/2000. Kuopio: Snellmann instituutti.

Härkäpää, Kristiina – Järvikoski, Aila 2004. Kuntoutuksen perusteet. Helsinki: WSOY.

Laurila, Anja 2008: Nuoren itsenäistymisen tukeminen. Teoksessa Ketola, Jari (toim.): Menetyksistä mahdollisuuksiin – Perhehoito lasten ja vanhemmuuden tueksi. Juva: PS-kustannus.

Mannerheimin lastensuojeluliiton kuntaohjelma 2009–2012. 2008. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Verkkodokumentti. <http://www.mll.fi/ajankohtaista/kannanotot_ja_lausunnot/?x41070=7097438>. Luettu 25.10.2011.

Metsämuuronen, Jari 2000: Laadullisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: International Methelp Ky.

Omin Jaloin -ennaltaehkäisevän lastensuojelun kehittämishanke. Lapsen ääni. Verkkodokumentti. <http://www.lapsenaani.fi/osahankkeet/lansijakeski/omin_jaloin.html>. Luettu 20.4.2011.

Omin Jaloin -hanke 2009–2011. Lohjan kaupunki. Verkkodokumentti. Päivitetty 12.4.2010. <<http://www.lohja.fi/default.asp?sivu=1&alasivu=2168&kieli=246>>. Luettu 4.5.2011.

Raitakari, Suvi 2004: Nuoren elämänhallinta: toivottua arkea ohjeistamalla? Teoksessa Jokinen, Arja – Huttu, Laura – Kulmala, Anna (toim.): Puhua vastaan ja vaieta. Neuvottelu kulttuurisista marginaaleista. Tampere: Tammerpaino.

Raitasalo, Raimo 1995: Elämänhallinta sosiaalipolitiikan tavoitteena. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia. Helsinki: Kansaneläkelaitos.

Rouvinen-Kemppinen, Katriina – Kemppinen, Pertti 1998: Tee jotakin toisin – toiminnallinen elämänhallinta. Vantaa: Kannustusvalmennus P. & K. Oy.

Ruusuvuori, Johanna – Nikander, Pirjo – Hyvärinen, Matti 2010: Haastattelun analyysin vaiheet. Teoksessa Ruusuvuori, Johanna – Nikander, Pirjo – Hyvärinen, Matti (toim.): Haastattelun analyysi. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.

Savolainen, Reijo 1993: Elämäntapa, elämänhallinta ja tiedon hankinta. Tampere: Tampereen yliopisto.

Siitonen, Juha 1999: Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua. Oulu: Oulun yliopisto.

Timonen-Kallio, Eeva 2010: Umbrella- käsikirja: itsenäisen elämän ABC. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 50. Tampere: Tampereen yliopistopaino.

Vilén, Marika – Leppämäki, Päivi – Ekström, Leena 2002: Vuorovaikutuksellinen tukeminen sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: WSOY.

Vilkko-Riihelä, Anneli 2003: Psyyke. Psykologian käsikirja. Porvoo: WS Bookwell Oy.

YK:n lapsen oikeuksien sopimus 1959. Unicef. Verkkodokumentti. Päivitetty 5.11.2009.
http://www.unicef.fi/Lapsen_oikeuksien_sopimus_koko. Luettu 12.5.2011.

TEEMAHAASTATTELURUNKO

Yleiset taustatiedot:

Milloin ollut mukana Omin Jaloin -menetelmässä?

Minkä ikäinen oli Omin Jaloin -menetelmän aikana?

Sukupuoli?

Tulevaisuuden kuva

Oliko tehtävän läpikäymisestä hyötyä? Jos ei ollut vaikutusta/ hyötyä niin miksi ei?

Miten tehtävä on vaikuttanut/auttanut elämääsi?

Voisiko tehtävää kehittää/muuttaa jotenkin? Miten?

(Lisääntyikö ymmärrys siitä, kuinka nykyhetken valinnat voivat vaikuttaa tulevaan?)

Vahvuudet ja kehityssuunnitelmani

Oliko tehtävän läpikäymisestä hyötyä? Jos ei ollut vaikutusta/ hyötyä niin miksi ei?

Miten tehtävä on vaikuttanut/auttanut elämääsi?

Voisiko tehtävää kehittää/muuttaa jotenkin? Miten?

(Oletko kokenut onnistumisia nimeämäsi kehitettävien asioiden suhteen?)

(Löytyikö tehtävän avulla uusia vahvuuksia (tulevaisuuttani tukee), joita et ennen tiennyt itselläsi olevankaan?)

(Löytyikö tehtävän avulla riskitekijöitä (kehitettävät asiat), joita et ennen tiennyt elämässäsi olevankaan?)

Rahankäyttö

Oliko tehtävän läpikäymisestä hyötyä? Jos ei ollut vaikutusta/ hyötyä niin miksi ei?

Miten tehtävä on vaikuttanut/auttanut elämääsi?

Voisiko tehtävää kehittää/muuttaa jotenkin? Miten?

(Auttoiko tehtävän tekeminen miettimään omaa rahankäyttöä nyt ja tulevaisuudessa?)

Perheeni

Oliko tehtävän läpikäymisestä hyötyä? Jos ei ollut vaikutusta/ hyötyä niin miksi ei?

Miten tehtävä on vaikuttanut/auttanut elämääsi?

Voisiko tehtävää kehittää/muuttaa jotenkin? Miten?

(Tuliko tehtävää läpikäydessä esiin perheen sisäisiä voimavaroja?)

Terveys ja hyvinvointi

Oliko tehtävän läpikäymisestä hyötyä? Jos ei ollut vaikutusta/ hyötyä niin miksi ei?

Miten tehtävä on vaikuttanut/auttanut elämääsi?

Voisiko tehtävää kehittää/muuttaa jotenkin? Miten?

Sosiaaliset toimintaympäristöt

Oliko tehtävän läpikäymisestä hyötyä? Jos ei ollut vaikutusta/ hyötyä niin miksi ei?

Miten tehtävä on vaikuttanut/auttanut elämääsi?

Voisiko tehtävää kehittää/muuttaa jotenkin? Miten?

(Keskustelitteko menetelmän aikana ulkoisten vaatimusten ja sinun sisäisten paineiden ristiriidasta? Jos kyllä, oliko keskustelu hyödyllistä? Miten on auttanut elämääsi? Jos ei, niin olisiko ollut tarvetta keskustella asiasta?)

Päihdemittari

Oliko tehtävän läpikäymisestä hyötyä? Jos ei ollut vaikutusta/ hyötyä niin miksi ei?

Miten tehtävä on vaikuttanut/auttanut elämääsi?

Voisiko tehtävää kehittää/muuttaa jotenkin? Miten?

Rikkeet

Oliko tehtävän läpikäymisestä hyötyä?

Miten tehtävä on vaikuttanut/auttanut elämääsi?

Jos ei ollut vaikutusta/ hyötyä niin miksi ei?

(Löysittekö työntekijän kanssa jotain uusia huonoja puolia liittyen päihteiden käyttöön?)

Arvot

Oliko tehtävän läpikäymisestä hyötyä? Jos ei ollut vaikutusta/ hyötyä niin miksi ei?

Miten tehtävä on vaikuttanut/auttanut elämääsi?

Voisiko tehtävää kehittää/muuttaa jotenkin? Miten?

Huolimato – vanhempien tapaaminen

Oliko tehtävän läpikäymisestä hyötyä? Jos ei ollut vaikutusta/ hyötyä niin miksi ei?

Miten tehtävä on vaikuttanut/auttanut elämääsi?

Voisiko tehtävää kehittää/muuttaa jotenkin? Miten?

(Tiedätkö mitä muut sinulta odottavat/odottivat tämän tehtävän läpikäymisen jälkeen?)

(Saitko positiivista palautetta tehtävän yhteydessä?)

Menetelmän vahvuudet ja kehittämis ehdotukset

Tuntuiko että työntekijä oli aidosti kiinnostunut asioistasi? Mikä kertoo sinulle/mistä tiedät, että tt oli aidosti kiinnostunut asioistasi/ ei ollut aidosti kiinnostunut asioistasi?

Tulitko kuulluksi, otettiin mieltäsi ja ajatuksesi huomioon Omin Jaloin - tapaamisten aikana? Mikä kertoo sinulle/mistä tiedät, että tulit kuulluksi/ et tullut kuulluksi?

Tunsitko olevasi tasa-arvoinen työntekijän kanssa menetelmän läpikäymisen aikana? Mikä kertoo sinulle/mistä tiedät, että tasa-arvo välillänne toteutui/ tasa-arvo välillänne ei toteutunut?

Oliko tapaamisissa jotain erityistä (oikea/sopiva paikka, tapaamisten riittävyys yms)?

Ajatteletko, että usko omaan vaikutusmahdollisuuksiin lisääntyi/pysyi samana/heikkeni menetelmän läpikäymisen seurauksena?

Oliko Omin Jaloin -menetelmän läpikäymisestä hyötyä? Jos ei ollut vaikutusta/ hyötyä niin miksi ei?

Voisiko menetelmää kehittää/muuttaa jotenkin? Miten?

Muuta?